

מדת בדת

שינון הדף היומי בדרך קצרו

לע"צ מוה"ר יהודה מאיר בן רבי
יעקב שמשון שפירא מלובלין
זצוק"ל הערות והנצחות טל' 0548449853
או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 148 פרשת נח תשפ"ג

נדרים ה-יא

פפא הסתפק שכיוון שפאה הוקשה לקרבנות וכמו שיש יד בקרבנות כך גם בפאה, או שהוקש רק לענין כל תאחר,

דף ז שבפסוק של כל תאחר כתוב **מעמך** ולמדו מזה לקט שכחה ופאה.

רבא מסתפק אם יש יד לצדקה ובמקרה שאמר זוז זה לצדקה ואמר וזה גם, פשוט שזה צדקה גמורה, והספק הוא כשאמר זוז זה לצדקה וזה, ולא אמר גם, האם כוונתו לצדקה או שכוונתו להוצאה בלבד אלא שלא גמר את דיבורו, וצדדי הספק הם שכיון שהוקש לקרבנות שלמדו מהפסוק **בפיך** זו צדקה כמו שיש יד לקרבנות כך לצדקה או שהוקש רק לענין כל תאחר.

יש להסתפק אם יש יד להפקר, ולכאורה זה כמו צדקה אלא הספק הוא על הצד שלצדקה יש יד כי אין היקש למחצה, והפקר דומה לצדקה א"כ יהיה יד להפקר, או שיש לחלק שצדקה היא רק לעניים ואילו הפקר הוא גם לעשירים.

רבינא מסתפק אם יש יד לבית הכסא, ובמקרה שאמר בית זה יהיה לבית הכסא וזה גם, ודאי זה כמפורש, והספק הוא במקרה שאמר הרי זה בית הכסא וזה, ולא אמר גם, האם הוא כוונתו שגם הוא יהיה לבית הכסא או שהתכוון לתשמיש בעלמא, אך לפ"ז יוצא שלרבינא יש זימון לבית הכסא, ורבינא עצמו הסתפק אם כשהזמין לבית הכסא או לבית המרחץ אם חל הזימון, ויש לומר שכאן רבינא מסתפק על הצד שיש זימון לבית הכסא ונשאר בספק.

אביי אומר שר"ע במשנתנו מודה שאינו לוקה, שלא כתוב ר"ע מחמיר, ורב פפא אומר שלכו"ע אם אמר נדינא ממך אסור ואם אמר משמתנא ממך מותר **עמוד ב** ונחלקו באמר מנודה אני לך שלר"ע זה לשון נידוי ולרבנן זה לשון שמתא ממך, והיה מעשה באדם אחד שאמר משמתנא בנכסי בנו של רב ירמיה בר אבא ורב חסדא אמר לו שלא חששו לדברי ר"ע, ורב חסדא חלק על רב פפא וסבר שנחלקו גם במשמתנא ממך אם משמעו נדר.

ר' אילא אומר בשם רב שאם החכם נידהו בפניו הוא יתיר רק בפניו, ואם נדהו שלא בפניו יכול להתיר בין בפניו ובין שלא בפניו.

רב חנין אומר בשם רב שהשומע מחבירו הזכרת שם לבטלה צריך לנדותו, ואם לא נידהו הוא עצמו יהיה בנידוי, שבמקום שיש הזכרת שם לבטלה מצויה שם עניות שהיא כמיתה, שכתוב **כי מתו כל האנשים** ושנינו שכל מקום שנתנו חכמים עיניהם בו זה גורם למיתה או עניות, ור' אבא אמר שעמד לפני רב והוא שמע שאשה אחת הזכירה שם לבטלה והוא שימת אותה והוא התיר לה מיד בפניה, ולומדים מכך ג' דברים: שהשומע הזכרת שם מחבירו צריך לנדותו, והמנדה מתיר רק בפניו, ואין צריך לחכות כלל בין נידוי להפרה.

רב גידל אומר בשם רב שת"ח יכול לנדות לעצמו ולהתיר לעצמו, והחידוש בזה שלא אומרים בענין זה שאין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, וזה כמו שמר זוטרא חסידא בכל פעם שתלמיד בישיבה התחייב נידוי הוא נידה עצמו קודם ואח"כ נידה את התלמיד וכשהגיע לביתו התיר לעצמו ואח"כ התיר לתלמיד,

דף ח עוד אמר רב גידל בשם רב שנשבעים לקיים מצוות כמו שכתוב **נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך**, ויש להקשות שהוא כבר מושבע מהר סיני לקיים את המצוות, יש לומר שהחידוש הוא שמותר לאדם לזוז עצמו ע"י שבועה.

עוד אמר רב גידל בשם רב שהאומר אשכים ואשנה פרק זה או מסכת זו נדר גדול נדר לאלוקי ישראל, ולכאורה קשה הרי הוא כבר מושבע על כך מהר סיני ושבועה לא חלה על שבועה, ואין לומר שהחידוש הוא שיכול לזוז עצמו, כי רב גידל כבר אמר שנשבעים לקיים את המצוות, ויש לומר שהחידוש הוא שמצד מצות לימוד תורה יכול לפטור את עצמו ע"י קריאת שמע שחרית וערבית, וחידוש רב גידל שאע"פ כן חלה השבועה.

עוד אמר רב גידל בשם רב שהאומר לחבירו נשכים ונשנה פרק זה עליו להשכים שכתוב **ויאמר אלי בן אדם קום צא אל הבקעה ושם אדבר עמך ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה'.**

רב יוסף אומר שאם נידו אדם בחלומו צריך עשרה בני אדם להתיר לו ודוקא לומדי הלכות אך אם רק שנו משניות לא, ואם אין שוני הלכות מספיק גם שוני משניות, ואם אין כלל ישב בפרשת דרכים ויתן שלום

דף ה שמואל אומר שאם אמר שאני אוכל לך הוא אסור וחבירו מותר ואם אמר מודרני ממך בלבד שניהם אסורים, וכן אמר ר' יוסי בר' חנינא שבמודרני ממך שניהם אסורים.

שנינו לקמן שאם אמר הריני עליך חרם המודר אסור והמדיר אינו אסור והיינו שפירש ואתה עלי לא, וכשאמר את עלי חרם הנודר אסור והמודר מותר וכגון שפירש ואני עליך לא, ומשמע שבסתמא שניהם אסורים, אך יש לדייק מהסיפא שכתוב הריני עליך ואתה עלי שניהם אסורים, ומשמע שרק כך שניהם אסורים אך בסתמא המדיר אסור וחבירו מותר, ויש לפרש בר' יוסי בר' חנינא שאם אמר מודר אני לך שניהם אסורים ואם אמר מודרני ממך הוא אסור וחבירו מותר, אך יש לדייק שבמשנה כתוב מודרני ממך ושמואל העמיד שרק כשאומר שאני אוכל לך ושאני טועם לך הוא אסור וחבירו מותר וכשאומר מודרני ממך בלבד שניהם אסורים, אלא יש לפרש בדברי שמואל שכשאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך אסור באכילה אך אם אמר מודרני ממך נאסר אף בהנאה, אך לפ"ז שמואל היה צריך לומר ואם לא אמר **אלא** שאני אוכל לך ושאני טועם לך אסור רק באכילה, ויש לפרש ששמואל אומר שאסור רק כשאמר שאני אוכל ושאני טועם לך, אך אם אמר רק מודרני ממך הכוונה שלא אדבר עמך, מופרשני ממך שלא אעשה עמך משא ומתן, מרוחקני ממך שלא אעמוד בד' אמות שלך, **עמוד ב** ולכאורה יוצא שלשמואל ידים שאינם מוכיחות בנדר אינם ידים, וזה כר' יהודה שידיים שאינם מוכיחות אינם ידים ששנינו גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם, ור' יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין, אך קשה מדוע נדחק שמואל להעמיד את משנתנו כר' יהודה וניתן להעמיד כחכמים ואסור אף באופן שאין ידים מוכיחות, אומר רבא שהיה קשה לשמואל מדוע כתוב שאני אוכל לך וניתן לכתוב שאני אוכל ושאני טועם, אלא משמע שצריך ידים מוכיחות.

נחלקו בזה אביי ורבא, שלאביי ידים שאינם מוכיחות הם ידים ולרבא אינם ידים, ורבא אמר שרב אידי הסביר לו שכתוב **נזיר להזיר לה'** שמקיימים ידים ידות נזירות לנזירות שכמו שזוירות היא בהפלאה כך ידות נזירות זה רק בהפלאה, ולכאורה מחלוקתם היא כמחלוקת ר' יהודה ורבנן בגט ואביי כרבנן ורבא כר' יהודה, ויש לומר שלאביי לר' יהודה רק בגט צריך ידים מוכיחות כיון שצריך כריתות, ובשאר דברים א"צ ידים מוכיחות, ולרבא, לרבנן רק בגט לא צריך ידים מוכיחות,

דף ו שהרי פשוט שאין אדם מגרש את אשת חבירו, אך בשאר דברים צריך ידים מוכיחות, ויש להוכיח מברייתא שאם אמר הרי הוא עלי הרי זה עלי אסור כי זה יד לקרבן, ומשמע שרק באמר עלי ובלוי עלי זה לא חל, וקשה על אביי שלא צריך ידים מוכיחות, ואביי יפרש שרק בעלי אסור אך אם אמר הרי הוא הכוונה הפקר או צדקה, אך יש לדחות שכתוב מפני שהוא יד לקרבן, אלא הכוונה שרק באמר עלי הוא אסור וחבירו מותר ואילו בהרי הוא שניהם אסורים שניתן לפרש הרי הוא הקדש, ויש להוכיח מברייתא שאם אמר הרי זה חטאת או הרי זה אשם גם אם חייב חטאת או אשם לא אמר כלום, ורק באמר הרי זה חטאתי או אשמי אם היה חייב חטאת או אשם דבריו קיימים, וקשה לאביי, ואביי יפרש שזה לר' יהודה, והוא חזר בו ממה שאמר לעיל שגם ר' יהודה יודה בשאר דברים, אך לפ"ז רבא הוא כדעת ר' יהודה ורבא יאמר שרבנן חלקו רק בגט כי אין אדם מגרש אשת חבירו, אך בשאר דברים צריך ידים מוכיחות,

עמוד ב **רב פפא מסתפק** אם יש יד לקידושין, ובמקרה שאמר לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לחברתה ואת גם, ודאי זה קידושין גמורים, והספק הוא כשאמר לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לחברתה ואת, האם הוא כוונתו ואת גם, או שהתכוון לומר לה ואת תראי, אך לכאורה רב פפא עצמו אמר לאביי בסוגיא בקידושין וכי סובר שמואל שצריך ידים מוכיחות משמע שהיה פשוט לו שמועיל יד בקידושין, ויש לומר שהוא אמר לאביי על הצד שלשמואל יש יד לקידושין אם צריך ידים מוכיחות.

והוא הסתפק אם יש יד לפיאה או לא ובמקרה שאמר שדה זו תהיה פיאה וזו גם, ודאי זה פיאה גמורה, אלא הספק הוא כשאמר הרי זו פיאה זו, ולא אמר וגם, ומשמע שאם אמר שכל השדה נעשתה פאה זה חל, וכן שנינו בברייתא שאם רצה לעשות כל שדהו פיאה עושה שכתוב **פאת שדך**, ורב

לעשרה בני אדם עד שיזדמנו לו י' שוני הלכות, ורבינא שאל את רב אשי במקרה שהוא יודע מי נידהו בחלום האם יבקש ממנו להתיר לו, אמר רב אשי שאולי שלחוהו מהשמים לנדות אך לא שלחו לו שיוכל להתיר, ורב אחא שאל את רב אשי במקרה שנידוהו בחלום וגם התירו לו האם הוא מותר, אמר רב אשי שכמו שתבואה לא מתקיימת ללא תבן **עמוד ב** כך אין חלום בלי דברים בטלים וא"כ יתכן שההתרה היא הדברים בטלים.

לאשת רבינא היה נדר ורבינא שאל את רב אשי האם הבעל יכול להעשות שליח לחרטת אשתו אמר רב אשי שאם ממילא נאספו שלושה הם יכולים להתיר גם לאשה, ומוכח מזה ג' דברים: שבעל יכול להעשות שליח לחרטת אשתו, וגם שאדם לא יתיר נדר במקום רבו ולכן רבינא עצמו לא התיר, ועוד שאם כבר נאספו מותר להתיר, אך שמתא יכול להתיר גם במקום רבו, ויחיד מומחה יכול להתיר שמתא.

ר"ש בר זביד אומר בשם ר' יצחק בר טבלא בשם ר' חייא אריכא, ואצל רב אחא אמרו בשם ר' זירא בשם ר"א בשם ר' חנינא בשם ר' מיאשה בשם ר' יהודה בר' אלעאי, שמה שכתוב בפסוק **וזרחה לכם יראי שמי**, שבני אדם שיראים להזכיר שם שמים לבטלה יהיה להם שמש צדקה ומרפא, ואמר אביי שלפ"ז האבק של היום מהשמש מרפא, וזה לא כר"ל שלעתיד לבא אין גיהנם אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה והצדיקים מתרפאים בה והרשעים נידונים בה, שכתוב **וזרחה לכם יראי שמי וגו'** והצדיקים גם מתעדינים בה שכתוב **ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק**, והרשעים נידונים בה, שכתוב **הנה יום בא בווער כתנור וגו'.**

דף ט משנה אם אמר כנדר נזירות ושבועה שהוא נודר כנדרי רשעים זה חל, אך אם אמר כנדרי כשרים זה לא חל, ואם אמר כנדבותם של כשרים זה חל כנדר נזירות וקרבן. **גמרא** לכאורה נאמר שאמר כנדרי רשעים אינו נודר, ושמאל מבאר שאמר כנדרי רשעים הריני עלי והימנו, הריני כנזירות, עלי בקרבן, והימנו בשבועה, אך קשה שבאמר הריני יש לומר שזה לא נזירות אלא תענית, ומפרש שמאל שניזיר עבר לפניו ואמר הריני, ולכאורה בהימנו נאמר שהתכוון שהוא כן יאכל, ורבא מבאר שהוא אמר הימנו שלא אוכל והחידוש הוא שחלה שבועה למרות שלא הזכיר שבועה בפיו.

משנתינו חילקה בין נדר לנדבה ולכאורה זה לא כדעת ר"מ ור' יהודה שנחלקו בפסוק **טוב אשר לא תידור משתדור ולא תשלם**, שלר"מ טוב משניהם מי שאינו נודר כלל, ולר' יהודה טוב משניהם הנודר ומשלם, **עמוד ב** יש לומר שמשנתינו היא גם לר"מ, והוא מודה בנדבה ואמנם שינוי כנדבותם נדר כנזיר וקרבן, יש לגרוס נדב בניזיר וקרבן, אך לכאורה קשה שאם כנדר חשש ר"מ לתקלה א"כ נחשוש גם בנדבה לתקלה, יש לומר שנודב כהלל הזקן שאמרו עליו שמעולם לא מעל אדם בעולתו שהיה מביאה כשהיא חולין לעזרה ושם היה מקדישה וסומך עליה ושוחטה, אך זה מוכן בנדבה של קרבן אך כנזירות לא שייך נדבה, ויש לומר שהוא סובר כשמעון הצדיק שאמר שמעולם לא אכל מאשם נזיר טמא אלא פעם אחת שבא נזיר מהדרום שהיה יפה עיניים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים ואמרתי לו בני מה ראית להשחית את שערך הנאה, אמר לי רועה הייתי לאבי בעירי והלכתי למלאות מים מהמעין וראית את כבואתי ופחו עלי יצרי ובקש לטורדני מהעולם אמרתי לו רשע מה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך שהוא עתיד להיות רימה ותולעה העבודה שאגלחך לשמים, ושמעון הצדיק נשקו על ראשו ואמר לו בני כמוך ירבו נזורי נזירות בישראל ועליך הכתוב אומר **איש כי יפליא לנדור נזיר להזיר לה'** ור' מני מקשה שאם הוא לא אכל מאשם נזיר טמא כי הוא בא על חטא א"כ שלא יאכל מכל אשמות שבאים על חטא, אמר לו ר' יונה שנוזרים מפחד וכשנטמאים ורבים עליהם ימי טומאה הם מתחרטים ונמצא שמביאים חולין לעזרה, אך כנזיר טהור לא חששו כי הוא אמד עצמו שהוא יעמוד בכך

דף י ללישנא בתרא משנתינו הייא כר' יהודה וגם הוא אמר שטוב לנדור רק נדבה אך לא נדר, אך קשה שר' יהודה אמר טוב מזה ומזה נודר ומשלם, ויש לשנות נודב ומשלם, ולכאורה כמו שהוא חשש כנדר טמא יבוא לתקלה יש לחשוש לכך גם בנדבה, יש לומר שר' יהודה לשיטתו שאדם מביא את הבהמה לעזרה ושם מקדישה וסומך עליה ושוחטה, אך זה מוכן רק בנדבה של קרבנות אך לא ניתן לפרש כך כנזירות, ויש לומר שר' יהודה לשיטתו שהוא אמר שחסידיהם הראשונים התאוהו להביא חטאת כי הקב"ה לא מביא על ידיהם תקלה ולכן התנדבו נזירות כדי להתחייב קרבן חטאת, ור"ש אומר שהם נדרו רק עולה או שלמים או תודה ולחמה אך לא נזירות כדי לא להקרא חוטאים, שבניזיר נאמר **וכיפר עליו מאשר חטא על הנפש.**

אביי אומר ששמעון הצדיק ור"ש ור' אלעזר הקפר סוברים שניזיר הוא חוטא, שמעון הצדיק ור"ש הובאו לעיל, ור' אלעזר הקפר דרש בפסוק **וכפר עליו מאשר חטא על הנפש**, וכי באיזה נפש הוא חטא אלא שהוא ציער את עצמו מהיין, וזה ק"ו שאם המצער עצמו רק מיין הוא חוטא ק"ו המצער עצמו מכל דבר שנקרא חוטא, ומכאן למדו שהיושב בתענית הוא חוטא ופסוק זה נאמר בניזיר טמא כי הוא שנה בחטא.

משנה מי שאומר לחבירו קונם קונח או קונס זה כינוי לקרבן, ואם אמר חרק חרך חרף זה כינוי לחרם, ואם אמר נזיר נזיק פזיח זה כינוי לנזירות, ואם אמר שבותה שקוקה או נודר כמוהי זה כינוי לשבועה. **גמרא** ר' יוחנן אומר שכינויים הם לשון אומות ור"ל אומר שזה לשונות שבדו להם חכמים לנדור בו, וכן נאמר בירבעם בחדש אשר בדא מלבו, ורבנן תקנו כינויים כדי שלא יאמר קרבן שאו הוא יאמר קרבן לה' וחששו שיאמר לה' ולא יאמר קרבן ואז הוא יוציא שם שמים לבטלה **עמוד ב** ור"ש אומר שאדם לא יאמר לה' עולה לה' מנחה לה' תודה לה' שלמים שכתוב בפסוק **קרבן לה'** ולומדים מזה ק"ו שאם אחד התכוון להזכיר שם שמים על קרבן התורה אומרת שיאמר קרבן לה' ק"ו שאין להזכיר שם שמים לבטלה.

לכאורה נחלקו בזה תנאים שב"ש אסרו כינויים של כינויים וב"ה מתירים, ולכאורה ב"ש כר' יוחנן שכינויים זה לשון אומות ולכן אסרו כינויים וב"ה סוברים כר"ל שזה לשון חכמים ולכן מותר, ויש לדחות שגם ב"ה מודים שזה לשון אומות, אלא ב"ש סברו שגם בכך דברו האומות וב"ה סוברים שהם לא מדברים כך, או שב"ש גזרו כינויי כינויים משום כינויים וב"ה לא גזרו.

רב יוסף מביא דוגמא של כינויי כינויים בנדרים שאמר מקנמנא מקנחנא מקנסנא, ומפשאה ביאר כינויי כינויים של חרמים, חרקים חרקים חרפים, ורב יוסף ביאר בשל נזירות מחזקנא מנחנא מפיחנא, והסתפקו אם אמר מפיחנא או מיתחנא או מיתעזנא, ורבינא שאל את רב אשי כשאמר קינמא האם התכוון לקונם או לקנמן בשם, ורב אחא בר רב חייא שאל את רב אשי כשאמר קינה אם התכוון לקן תרנגולים או לשון קונם, ונשאר בספק.

כינויי כינויים של שבועה כגון שאמר שבואל שבותיאל או שקוקאל, אך לכאורה כשאמר שבואל יש לומר שכונתו לשבואל בן גרשום, אלא שאמר שבובאל או שבותיאל או שקוקאל, ושמאל אומר שאשיכתא אינו כלום, וכן אשקיקא אינו כלום, וכן קרינשא אינו כלום.

נדר כמוהי זה כינוי לשבועה ולרשב"ג אינו כלום אלא אם אמר במומתא שאמר מוהי והיינו משה ואז זה כינוי לשבועה.

משנה מי שאמר לחולין לא אוכל לך, לא כשר ולא דכי טהור טמא נותר ופיגול אסור, ואם אמר כאימרא כדירים כעצים כאשים כמזבח כהיכל כירושלים או נדר באחד מכל משמשי המזבח אף שלא הזכיר קרבן זה נדר בקרבן, לר' יהודה האומר ירושלים אינו כלום.

דף יא גמרא בתחילה הבינו שלחולין הכוונה לא חולין יהיה אלא קרבן, אך לכאורה משנתנו לא כר"מ שסובר שלא שומעים לאו מכלל הן לענין תנאי וצריך תנאי כפול כתנאי בני גד ובני ראובן, ואם משנתנו כר' יהודה יהיה קשה מהסיפא שלר' יהודה האומר ירושלים אינו כלום, ואם הסיפא כר' יהודה משמע שאמר המשנה לא כר' יהודה, ויש לפרש שכל המשנה כדעתו ויש להוסיף שהאומר ירושלים אינו כלום שכך סבר ר' יהודה, אך לפ"ז משמע שאם אמר כירושלים נאסר, ולכאורה ר' יהודה אמר בברייתא שהאומר כירושלים לא אמר כלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים, ויש לומר שכל המשנה כר' יהודה ויש שני תנאים בדעת ר' יהודה.

עמוד ב שנינו בברייתא שהאומר חולין החולין או חולין בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך מותר, ואם אמר לחולין שאוכל לך אסור ואם אמר לחולין לא אוכל לך מותר, ולכאורה הרישא כר"מ שסובר שלא שומעים לאו מהן, אך בסיפא נאמר לחולין לא אוכל לך מותר, ור"מ אומר בברייתא אחרת שלקרבן לא אוכל לך אסור, והקשו שם שר"מ לא לומד לאו מהן, וביאר ר' אבא שנעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך, ויש לומר שתנא זה סובר כר"מ שלא לומדים לאו מהן והוא חולק עליו בקרבן, ורב אשי מתרץ שכשאמר לחולין מותר אך כשאמר לא לחולין משמעו לא לחולין אלא כקרבן יהא.

רמי בר חמא מסתפק במקרה שאמר הרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים, ולכאורה בלשון זה הוא ודאי מתפס בהתר שבבשר שלמים, אלא הספק הוא כשמונח לפניו בשר שלמים והוא מחזיק עמו בשר התר ואומר זה כזה האם הוא מתפס בעיקרו של קודם זריקה או שהוא מתפס בהיתר שבו.